

méretű gödör) betöltésében apró patics-szemek mellett 3 kerámiatöredék bizonyította a lelőhelyet.

A leletek (díszítés nélküli oldaltöredékek) alapján egyértelműen nem dönthető el, hogy a neolitikum melyik kultúrájához tartoznak. Közvetett jegyek (a telep térfoglalása és a területről eddig ismert adatok) alapján mégis a középső neolitikum időszakához (Kr. e. 5500–4900) köthetjük ezt a telepet, ami valószínűleg a vezeték nyomvonalától D-i irányban húzódó homokdűnehatán terül el. Pontosabb azonosítása az erdei növényzet takarása miatt lehetetlen.

HAJDÚ ZSIGMOND – NAGY EMESE GYÖNGYVÉR

438. Tilaj határa (Zala megye) Ő, Á

A 76 sz. Balatonszentgyörgy–Körmend főút rekonstrukciója keretében a 26+850 (Szentgyörgyvár, Felsőmándpuszta) és a 36+500 (Nagykapornak, Padári-elágazó) km-szelvények közötti szakasz régészeti terepbejárását végeztük el 2008. március 17–20. között, melynek során egy új lelőhelyet lokalizáltunk.

Báni-hegy Kelet: A községtől K-re, a Ligetfalvai-patak forrásától É-ra emelkedő domb oldalán, egy ÉNy–DK hossz tengelyű, 155×100 m-es területen, elszórtan, kevés őskori és Árpád-kori edénytöredéket gyűjtöttünk.

2008. október 8–13. között a Szombathely–Hévíz 400 kV-os távvezeték oszlopláb alapozási munkáit régészeti szakfelügyeletünk mellett végezték. Ennek során két új lelőhely vált ismertté.

Alsó-dűlő II: A község K-i szélé közelében, a településen keresztülfolyó névtelen kis vízfolyás K-i partja fölé mintegy 30 m relatív szintkülönbséggel magasodó, meredek oldalú domb déli vége közelében szegényes mellékletű (vaskarika, bronz gyöngyszem) késő középkori–kora újkori temető 5. részben koporsós temetkezését bolygatták meg. A sírok helyét dokumentáltuk, a bolygatót csontokat és leleteket beszállítottuk a zalaegerszegi múzeumba. A rendelkezésre álló történeti és térképi források között nem sikerült az egykori temetőre vagy a hozzá tartozó településre utaló adatokat fellelni.

Kistilaji-földek: A község belterületétől ÉK-re, a településen keresztülfolyó névtelen kis vízfolyás K-i partja fölé magasodó domb Ny-i oldalán 2008. október 18-án egy rézkori edénytöredékeket tartalmazó gödör részletét bontottuk ki.

Munkatársak: Basticz Zoltán, Fullár Zoltán és Mézáros Melinda régészek, Kámán Beáta technikus.

KVASSAY JUDIT

439. Tizsakécske, Szabolcska Mihály utca 154. (Bács-Kiskun megye) Kk?, Ú?

2008. szeptember 12-én telefonbejelentés érkezett a kecskeméti Katona József Múzeumba, hogy a fenti címen a ház előtt fatuskó kiszedése közben embercsontokat találtak. A helyszínen szeptember 16-án a bejelentő

megmutatta a csontok előkerülésének helyét és átadta a már kiszedett csontokat. Elmondása szerint a környéken már korábban is kerültek elő embercsontok, amelyek valószínűleg megbolygatott sírokból származhattak. A terület egy enyhén kiemelkedő domb, ami arra enged következtetni, hogy esetleg egy késő középkori vagy újkori temetővel kell számolni a településnek ezen a részén.

A sír a gyalogjárda és a csapadékvíz elvezető árok között elhelyezkedő fatuskó alatt kb. 70 cm mélységben volt. A Ny–K-i irányú, nyújtott helyzetben eltemetett halottat valószínűleg már korábban többször megbolygatták, a váznak csak a medencétől lefelé elhelyezkedő része maradt bolygatatlan. A sír egyetlen lelete a taláskor előkerült koporsószege volt, ennek alapján a sír késő középkori vagy újkori lehet.

V. SZÉKELY GYÖRGY

440. Tiszasziget, Agyagbánya (Csongrád megye) U

A község DNy-i szélén található agyagbánya (32. lh.) területén 2008. július 11–21. között leletmentő feltárást végeztünk. Ezt a helyi önkormányzat nem előzmény nélküli illegális bányászati tevékenysége indokolta, amely nyomán a bányafalban régészeti objektumok határozott beásásai váltak láthatóvá. A leletmentő ásatást 207 m²-en végeztük. A feltáráshoz előkészített területen összesen 10 objektumot figyeltünk meg. Ezek – leszámítva egy legújabb kori árok részletét – a késő neolitikumi tiszai kultúra Gorzsa-csoportjának emlékműanyagát tartalmazták. Az előkerült objektumok többsége gödör, elsősorban méhkas alakú, de előkerült pár tálszerű sekély beásás is. A szelvényben – sajnos a földkitermelés által részben elpusztítva – egy cölöpszerkezetes hosszúház részlete is előkerült. A háznak 9 cölöphelyét találtuk csak meg. Ezek alapján egy 5,5 m széles emelt padlójú, DNy–ÉK-i tájolású épületet rekonstruálhatunk. Az épületet a közeli vízpartra közel merőlegesen tájolták. E házrészlethez tartozik az ásatás kiemelkedő jelentőségű lelete is. A ház hossz tengelyében kialakított nagyobb cölöphely szélésebb beásásában ugyanis, egymás mellett 3 ép edényt, valamint egy cipó alakú örlőkő töredékét találtuk. A jelenséget előzetesen építési áldozatnak tarthatjuk. Erre utal a leletek helyzete, épsége, valamint az a tény, hogy az egyik edényben ételmellékletre utaló nyomokat találtunk.

A telep konyhai hulladékkal feltöltődött gödreiben fényezett, szürke, barna, vagy fekete, apró bütyökdiszes gorzsai típusú kerámiák töredékei kerültek elő állatcsontok, kőeszközök kíséretében. Az aprólékos bontás során kitermelt föld csaknem teljes anyagát iszapolással tovább vizsgáltuk, amely során faszenet, szenült magok maradványait valamint további apró csontokat, kőeszközöket, kerámiát gyűjtöttünk.

A restaurált leletek a Móra Ferenc Múzeum raktárába kerültek.

Munkatársak: Balogh Csilla, Bene Zsuzsanna, Benedek András, Kenéz Ágnes, Mészáros Patrícia, Sóskuti Kornél, Törőcsik István régészek; Cigléczi Tibor, Nagy Norbert, Takács Gábor régésztechnikusok; Hamar Edina restaurátor. Godézia és térinformatika: Kamarási András, Redencki Antal (Archeoline Kft, Szeged).

PÓPITY DÁNIEL

441. Tiszavasvári, Kashalma-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, A, Á

A külterületi telken a leletmentést a téglagyár bányájának megnyitása tette szükségessé. Az első leletmentést még 2007. március 19. és szeptember 26. között végeztük. Akkor egy késő avar (Kr. u. 8–9. sz.) korszakhoz tartozó falurészlet, két hozzá tartozó temető, valamint a késő rézkori badeni kultúrához (Kr. e. 3. évezred vége) tartozó teleprészlet került elő. A felügyelt 10 ha, illetve feltárt 7,5 ha területen egyetlen szarmata (Kr. u. 2–4. sz.) objektum akadt.

A bánya Ny felé történő bővítése tette szükségessé a további feltárásokat. 2008. június 16. és szeptember 11. között a 2007. évi szelvény Ny-i oldalán egy 75 m széles, 350 m hosszú szelvényt nyitottunk. Ezen belül három területet érintett feltárás, a többi területen csak régészeti felügyeletet tartottunk. Az első terület a szelvény DK-i sarkában volt, ahol 3 kút, és 1 méhkas alakú gödör került elő. A második terület a szelvény Ny-i szélén, annak DK-i sarkától 80 méterre volt: 2 kora avar sírt tártunk fel. A harmadik terület a szelvény teljes É-i végét jelentette.

2008-ban összesen 202 objektumot találtunk, közülük 12 bizonytalan korú, 7 a késő rézkori badeni kultúrához tartozott, 17 Árpád-kori (ház, gödör, árok, kemence, műhely), 106 késő népvándorlás kori avar telepobjektum volt. Előkerült továbbá egy 43 síros közép avar (Kr. u. 630–670) temető is. Recens objektumból most is csak kettőt sikerült megfigyelni.

A késő rézkori badeni település Ny-i irányban lezártnak minősíthető, annak Ny-i, D-i, K-i határa ismert. Tovább folytatódhat a 2007. évi szelvénytől É-ra és ÉK-i irányban. A késő népvándorlás kori avar település ÉNy-ra, É-ra, ÉK-re folytatódik. Az Árpád-kori település a bánya 2007–2008. évi ütemétől északra lokalizálható.

LUKÁCS JÓZSEF

442. Tiszavasvári, Utasér-part-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) A

Tiszavasvári hajdúnánási határában, az Utasér-parton gázvezeték bővítését megelőző feltárást végeztünk 2008 novemberében. Az előzetes terepbejárások során két lelőhelyet regisztráltunk a nyomvonalon. A földmunka megkezdése előtt Bacskai István detektoros vizsgálatot végeztünk, melynek során egy Faustina denart talált.

Az ásatások során a 139. számmal jelölt lelőhelyen régészeti jelenség nem került elő. A szomszédos 57. sz.

lelőhelyen viszont egy kb. ÉÉNy–DDK-i alacsony (95,4–96,4 m tengerszint felett) dombhát Ny-i nyúlványán egy soros avar kori temető 21 – zömében bolygatott – sírját tártuk fel, valamint 3 sírgödör alakú üres gödröt és egy kerek objektumot leletanyag nélkül. A temetkezések zöme K–Ny-i, 3 egyén volt fordított tájolású, azaz fejjel Ny-ra. Jellemző a nyúzott bőrös temetkezés, valamint a füles sírgödör. A 26. sz. sír feltehetőleg padmalyos volt. Gyakori volt a rablás. Ennek következtében a leletanyag szegényes és igen rossz megtartású.

Konzulens: Kurucz Katalin.

Munkatársak: Jakab Attila régész, Bocz Péter technikus, Svéda Csaba rajzoló, Szmolár Edit restaurátorsegéd.

ISTVÁNOVITS ESZTER

443. Tokaj, vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

2008. június 30. és november 15. között végeztük a Rákóczi-vár alaprajz-hitelesítő ásatásának második évadát. Célunk az volt, hogy viszonylag kis területen kutassunk, de ott elérjük a lehető legmélyebb rétegeket és stratigráfiai következtetéseket vonjunk le belőlük. Ennek ellenére közel 200 m²-nyi területet tudtunk megszondázni, helyenként 3,5 m-es mélységig (sajnos a mélyebb rétegek megismerését akadályozta a mesterségesen magasan tartott talajvízszint). (Az illusztrációkat lásd a 303–307. oldalon!)

Lőportorony

A kutatást a 611 hrsz. telken kezdtük, mely egy önkormányzati tulajdonban lévő út.⁴² Itt a belső vár DK-i sarkán található, 17. században lőportoronnyá alakított korábbi rondellát kutattuk. Az előzetes várakozásokhoz képest kicsit keletebbre, de sikerült megtalálnunk a bástya falát, mely szépen ívelődve kanyarodik. A falba befalazva, illetve a fal külső oldalán található omladékban gótikus épületfaragványokat találtunk, melyek főleg kétszer hornyolt bordaívtöredékek, de osztott gótikus ablak osztóborda töredéke is van közöttük. A kövek valószínűleg a 15. sz. második feléből származnak és a Szapolyai-család építkezéseihez köthetők. A rondellába pedig akkor falazhatták be őket, mikor azt átalakították lőportoronnyá – feltehetően a 17. sz. elején. A rondella fala egyébként utalt az átalakításra, ugyanis kívülről egyértelműen köpenyezve van – így a fal vastagsága eléri a 330 cm-t.

Mind a rondella falán belül, mind azon kívül sikerült korabeli járószinteket találnunk, még a mai talajvízszint fölött. A lőportorony két belső padlószintjét egy 1526-os és egy 1613-as ezüstpénz keltezi és rengeteg kerámia, illetve számszeríjnyílhegyek és egyéb leletek is. A legszebb lelet egy kályhacsempe, mely az 1613-as

42 Az összesítő helyszínrajzot lásd: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2007. Budapest, 2008. 293–299, 294.